

JOAN LLAVERIAS: CENTENARI D'UNA EXPOSICIÓ

EL PINTOR VA DONAR A CONÈIXER A LONDRES
UNA INCIPIENT COSTA BRAVA

>> Joan Llaveries a l'època en què dibuixava en el *Cu-cut* (1912).

Enguany se celebra el centenari de l'exposició de les aquarel·les de Joan Llaveries a Londres. Cinquanta obres que representaven diferents paisatges de la Costa Brava i de la muntanya de Montserrat van donar a conèixer aquestes terres als anglesos quan tot just el concepte de Costa Brava començava a fer forat.

JOAN DOMÈNECH > TEXT

Joan Llaveries i Labró havia nascut a Vilanova i la Geltrú el 10 de novembre de 1865. Tenia, doncs, quaranta-cinc anys fets i estava en la plenitud de la seva vida artística quan va tenir l'oportunitat de portar les seves pintures a Londres. S'havia casat amb Antònia Serra i Puig l'any 1900, i el 10 de novembre de 1901 havia nascut la que va ser la seva única filla, Montserrat. Llaveries havia conreat amb èxit els seus dos vessants principals d'artista: el de dibuixant i el de pintor. Quant al primer, treballava encara al setmanari satíric barceloní *Cu-cut*,

del qual havia estat membre fundador (gener de 1902). Pel que fa al segon, Llaveries pintava a l'oli, però cap al 1898 ja havia començat a fer els seus tempteigs a l'aquarel·la i al voltant de 1905 s'havia decidit a practicar-la amb regularitat, seguint les petjades que, en aquesta modalitat i a Catalunya concretament, havien deixat Marià Fortuny i algun altre pintor que, com el mateix Llaveries, en valoraven l'espontaneïtat, ja que, com tantes vegades s'ha remarcat, en aquest procediment la primera pinzellada resulta sempre definitiva i posa de manifest de forma ben clara la gràcia i el domini que té l'artista.

Com a conseqüència del seu periple costabravenc, Llaveries va reunir una bona colla d'obres, que exposà a la Sala Parés de Barcelona a partir del 21 de gener de 1906

L'aposta per l'aquarel·la

No sabem què influí en l'ànim de Joan Llaveries per fer el canvi a l'aquarel·la, però el fet és que s'inicià en aquesta pràctica just l'any en què visità Lloret per primera vegada. Possiblement la bellesa de les cales, la transparència

>> *Acabant el quadre La processó de Santa Cristina a la mateixa platja (1921).*

de les aigües, la lluminositat del paisatge i algun altre factor positiu hi van tenir alguna cosa a veure. De tota manera, en aquell moment Lloret encara no acaparava en exclusiva l'atenció del pintor vilanoví i també atreien els seus pinzells els paisatges de Roses, l'Escala, l'Estartit –aquest racó consta que el va impressionar molt–, les Medes o Begur, indrets que va recórrer amb molt d'entusiasme. Com a conseqüència d'aquest periple costabravenc –el nom d'aquesta part de litoral, de fet, encara s'havia d'encunyar– Llaverias reuní una bona colla d'obres, que exposà a la Sala Parés de Barcelona a partir del 21 de gener de 1906. De fet, a començament de 1905 Llaverias ja havia exposat a la mateixa sala del carrer Petritxol, al costat d'Alexandre de Riquer i de Joan Brull, i segons Joan Antoni Maragall l'exposició «fou una sorpresa, perquè no s'havia vist mai un conjunt d'aquest artista i no l'havien pogut jutjar com el bon aquarel-

lista que era. Un dels artistes que primer les va veure va ser Joan Llimona, que l'animà per continuar per aquest camí». I, efectivament, s'hi dedicà més intensament.

La intenció de Llaverias en presentar l'exposició del gener de 1906 era batejar-la amb el nom de «La costa del coral», però el polític empordanès Josep Pella i Forgas, llavors regidor de l'Ajuntament de Barcelona, li acon-

Les aquarel·les de Llaverias van descobrir als londinencs dos àmbits definitoris de la terra catalana: la seva muntanya santa i la ja batejada Costa Brava

>> *Portada de la revista Garba, núm. 9 (20-01-1906). Paisatge de Begur (Llaverias).*

sellà titular-la «La Catalunya grega». Així ho va fer, i la mostra produí un fort impacte en els barcelonins. Fins i tot es va comentar com hauria plagut als turistes si hi haguessin tingut accés. Al *Diario de Barcelona*, en efecte, el crític

>> *Llaverias, la seva dona i la seva filla, estiuejant a Lloret al voltant de 1920.*

>> *Aquarel·la de la badia de Lloret, des de la cala dels Frares.*

Bonaventura Bassegoda escriví textualment: «Haciéndonos eco de lo que hemos oído en el salón Parés, convendría que estas obras de Llaverías [...] encontraran un editor que, en forma de álbum para los turistas o, sencillamente, de postales propias de cada localidad, las reprodujera en colores para que, con mayor facilidad y profusión, proclamaran aquí y por doquier dos cosas: la belleza harto desconocida de nuestra costa ampurdanesa y la laboriosidad y el talento de uno de nuestros primeros acuarelistas en asuntos de marina y paisaje».

En realitat, la idea la materialitzà la revista *Garba*, que en el seu número 9, del 20 de gener de 1906 –just el dia abans de la inauguració de l'exposició–, va reproduir a la portada un dels quadres de Llaverias, a tot color, i a l'interior dues aquarel·les més, a una sola tinta. La publicació convidava així els barcelonins a visitar l'exhibició pictòrica de la Sala Parés. L'expectació creada va contribuir, tal volta, a l'organització de viatges i excursions a través de la Sociedad de Atracción de Forasteros, que es creà a Barcelona el 1908, i a la tasca divulgadora del Centre Excursionista de Catalunya. Aquest moviment va conduir de manera indefectible al bateig del litoral per part de Ferran Agulló, i la forma i el cromatisme d'aquest fragment de la nostra fa-

çana litoral van saltar, efectivament, a Europa de la mà de Joan Llaverias.

A partir de 1906, Llaverias s'havia assegurat la subsistència en entrar a formar part de l'equip de col·laboradors habituals d'*En Patufet*, primer dins l'òrbita del propietari inicial, Aureli Capmany, i després en la de l'editor Josep Bagunyà. El 1908 va presentar una nova exposició a Ca l'Esteve (al barceloní carrer de Santa Anna, núm. 6) titulada «Blanes, Lloret, Tossa». L'any 1910, a la sala del Faiànc Català (a la Gran Via de les Corts Catalanes, 615) Llaverias exposà 47 obres sota el títol de «Montserrat». Malgrat el nom de la mostra, però, no es pogué estar d'incloure-hi 19 paisatges marítims, la majoria de Santa Cristina de Lloret. Per això, Ferran Agulló, a les «Cròniques catalanes» del *Nuevo Mundo* –que signava amb el pseudònim de Roger–, parlant de l'exposició de Llaverias i consolidant el nom amb què havia denominat la franja costanera de Blanes al cap de Creus, assegurà: «Cuando todos le consagrábamos como el pintor del mar, como el único que había sabido pintar las aguas y las rocas en íntimo ayuntamiento, Llaveri-

as trae a Barcelona nuestra originalísima y sin par montaña de Montserrat y pinta, en una exposición maravillosa, esta es la palabra, nuestras dos joyas naturales: Montserrat y la Costa Brava. Las dos colecciones juntas proclaman a Llaverías el primer acuarelista español: por nuestro arte y por nuestra naturaleza, las acuarelas de Llaverías deberían viajar por Europa y... regresar a su patria».

Les aquarel·les, a Londres

I com si les paraules d'Agulló tinguessin valor profètic, les aquarel·les de Llaverias van anar a Londres i van descobrir als londinencs dos àmbits definitors de la terra catalana: la seva muntanya santa i la ja batejada Costa Brava. L'exposició, integrada per cinquanta obres, tingué lloc el mes de febrer de 1911 a les prestigioses Victoria Galleries, al 123 del carrer Victoria, dins el sector de Westminster, sota el títol –imprès a la invitació– «Catalonian Spain», i el pintor va ser presentat com «the eminent spanish artist *señor* Llaverias». El reclam turístic el trobem en el subtítol de l'exposició: «Sunny Spain» ('L'Espanya assolellada'), imatge que volia fer forat, evidentment, entremig de la grisor londinenca.

La demostració que aquella va ser una de les primeres vegades que els anglesos van poder descobrir plàsticament Catalunya –tot i que l'aquarel·lista català Josep Tapiró (1836-1913), íntim amic de

A l'exposició de Londres, el 1911, el pintor va ser presentat com «the eminent spanish artist *señor* Llaverias»

>> *Voltants de cala Trons (Lloret).*

Fortuny i reusenc com ell, ja era conegut i apreciat a Anglaterra- la tenim en l'afirmació del crític Hardie, que va escriure a *The Queen*: «S'ha d'agrair al senyor Llaverias, artista de Barcelona, que hagi donat a Londres la primera visió de la seva terra, pintant-la amb veritable amor i amb una clara i concisa expressió i amb la descripció justa dels forts aspectes de la naturalesa». El comentarista de *Sunday Times* afirmà que Llaverias, «amb les seves notes de Catalunya [...] ens mostra l'aspecte de les més singulars contradiccions del país i dels elements més característics de la regió catalana». Observem com l'al·lusió a Catalunya, d'una manera o altra, era constant.

Malgrat que el crític de *The Westminster Gazette* parlà de la reproducció de trossos de l'Espanya catalana, el col·laborador de *The Standard* va captar no sols l'aspecte físic de Montserrat, sinó fins i tot el seu sentit espiritual «com a centre de la religió i de la cultura popular de Catalunya». I és que, al davant de les invitacions, els responsables de la galeria hi havien posat una nota històrica referida a la muntanya. Alguns la devien llegir...

Així doncs, a l'hora de valorar els personatges que han donat a conèixer la Costa Brava, cal tenir en compte la contribució de Llaverias, que la posà a l'abast dels barcelonins l'any 1906 i la portà davant dels ulls dels anglesos

l'any 1911. Molts anys després de la mort de Llaverias, l'any 1955, les Galeries Victoria van tornar a dedicar una exposició al gran aquarel·lista català.

Per tot això, el dibuixant Joan Garcia Junceda-Supervia, més conegut per Joan G. Junceda, amic íntim, company de feina i veí de lloc d'estiu del pintor -Llaverias passava les vacances a Lloret i Junceda a Blanes, d'on era la seva esposa-, quan aquest morí, el 1938, deixà escrit: «En la seva joventut, alhora de navegant i pintor, pot dir-se que a ell es deu el descobriment i el millor comentari colorit de la nostra Costa Brava, que ell coneixia i havia pintat fins en els seus més petits detalls i en els més desconeguts recons de cales i caletes, de mars xiques i mars grans».

El crític barceloní Josep M. Cadena, prenent com a referència l'any en què Llaverias començà a instal·lar-se regularment amb la família a Lloret durant els estius, va escriure: «Llaverias, como artista pintor, como gran acuarelista, fue el descubridor plástico de la Costa Brava. Establecido desde 1914 en Lloret, captó con gran sensibilidad y sin dejarse domi-

A l'hora de valorar els personatges que han donat a conèixer la Costa Brava, cal tenir en compte la contribució de Llaverias

>> *Joan Llaverias, l'any 1938, poc abans de morir.*

nar por el conocimiento del tema los infinitos matices de aquel sector marino».

També Manuel Amat va subratllar l'activitat precursora de Llaverias: «Excelente acuarelista, fue de los primeros en enfrentarse con las calas de nuestra Costa Brava, tema erizado de dificultades cromáticas [...] La fusión de *marines i boscatges*, para decirlo a la manera del prosista Ruyra, encontró en el pincel de Llaverias la adecuada, precisa e inspirada interpretación».

Finalment, el gran pintor Joan Llimona, de qui ja hem recollit paraules d'elogi de l'obra de l'anomenat «pintor de Lloret», sentencià: «En Llaverias s'havia conquistat un lloc d'honor al plasmar la Costa Brava en teles i aquarel·les de frescor notabilíssima, sobretot en les aquarel·les, fetes amb extraordinària gràcia. Pot dir-se ben bé que ell fou el primer vulgaritzador d'aquest bellíssim tros de la nostra estimada terra».

Ara que encara tenim fresc el ressò -potser no gaire reeixit- del centenari de la Costa Brava, en què a penes s'ha parlat de Llaverias ni d'altres artistes que la van potenciar, aprofitem el centenari de l'exposició a la capital del Tàmesi del genial pintor vilanoví, mort i enterrat a Lloret en plena Guerra Civil (1938), per fer-ne recordatori.

Joan Domènech i Moner
és historiador.